

Att namnge

I EN GAMMAL veckotidning i väntrummet på vårdcentralen fastnar jag för en rubrik: ”Evert Taube skapade den svenska sommaren”.

Knappt har jag läst orden förrän sångstrofer väller upp i minnet, fulla av sommar.

Ormbunken rister sin ringlande topp ...

Gullviva, mandelblom, kattfot och blå viol ...

Här sitter jag uti bersån på en bänk ...

När morgonen gryr ska jag volma mitt hö ...

... i hagen där lärksången klingar ...

Detaljrikedomen och bilderna i Evert Taubes diktning gör honom till en av våra stora skalder.

När jag var elva tolv år läste jag i en turistbroschyr om Sverige: ”What makes the swedish summer so beautiful? The long cold winter makes the swedish summer so beautiful.”

Vad gör den svenska sommarn så vacker? Den långa kalla vintern gör den svenska sommaren så vacker.

Det handlar dels om naturen; grönskan bevaras bättre än i varmare länder, våra nordiska ljusa nätter, sommarens korthet som gör den explosiv.

Dels handlar det om sommaren som tillstånd, vinterns långa längtan, de vita nätternas magi.

I Första Moseboken berättas om hur Gud skapar världen. Berättelserna är inte avsedda att tolkas bokstavligt, det kan vi förstå redan av Bibeln själv. Första och andra kapitlet i Första Moseboken berättar om samma händelser på helt olika sätt, ur olika perspektiv.

När människan kallas Guds avbild är det just förmågan att namnge skapelsens varelser och ting som står i centrum. Människans förmåga att tänka sig något annat, att ordna och namnge ger oss ett särskilt ansvar.

Det behöver knappast sägas att vi å det grövsta har missbrukat vårt ansvar. Klimathaveriet och djurindustrin är likt blodet som ropar från jorden när Kain dräpt Abel.

På senare tid har gamla skolplanscher blivit populära på lop-pisar och i second-handaffärer. Vi kan hitta planscher med våtmarkens växter eller hagmarkens djur. Vi kan se hur mycket som håller på att gå förlorat när allt färre kan namnge våtmarkens växter eller hagmarkens djur. Vi kan bli förundrade över alla de namn en vanlig folkskoleunge skulle kunna. Idag kan en tioåring chatta tvärs över jorden. Men hur är det med gullviva, mandelblom, kattfot och blå viol?

Det vi inte kan namnge riskerar vi att förlora.

I mitt skrivande har jag sysslat mycket med romartiden. I romarnas historiesyn stod ordet, berättandet, i centrum. Det som inte berättades var förlorat. Fältherrar och andra stora män var beroende av historikerna, annars skulle ju ingen minnas dem. Ett kollektivt straff i romerska armén mot en enhet som visat olydnad

eller feghet i strid var att dess namn ströks ur alla dokument. Det betraktades som ett fruktansvärt straff.

Verkligheten består ju av så mycket mer än ord. Jag tänker på den älskade skulpturen av Thorvaldsen, kopierad i så många tusen exemplar. Den lille pojken och hunden som sitter och ser på varandra. Skulpturen heter: ”Kan du inte tala?”

Hunden kan ju så mycket annat, sådant som vi inte kan. Men tala kan han inte. Den lille pojken uttrycker förundran och sorg över att hans kamrat inte kan tala. Jag tror att det som gjort skulpturen så älskad är att den både spelar människans unika gåva, språket, och den djupa samhörigheten mellan pojken och hunden.

Det är mer som förenar oss med andra däggdjur än som skiljer oss åt. Just därför ger språket oss ett särskilt ansvar.

Det är med orden vi skapar vår tillvaro. Det talas ibland om eskimåers och samers många ord för snö. Alla som gått en kurs om gamla dialekter vet hur många ord som handlar om kor och getter, kalvar och killingar, fästigar och myrgräs och starrgräs.

Elsie Johansson, som skrivit de älskade Nancy-böckerna, skriver också dikter. En dikt handlar om den förlorade världen som fanns i hennes barndom, kolbottnar och liss-stigar, skiften och beteshagar, de har alla sjunkit in i en namnlös slyskog.

I många år arbetade jag i diakonala caféer i Stockholm. Jag älskade de gamla stockholmarnas diskussioner om huruvida dispensären låg på Observatoriegatan eller Barnhusgatan, om mjölkkärfären låg i femman eller sjuan och var svängde sexans spårvagn?

Att saker förändras är naturligt och ofrånkomligt. Det är en källa till vemod, tiden går, och vi med dem.

Men det finns något annat, djupt oroande i vår nuvarande tid;

att vi inte hittar de nya namnen, att vi hastar förbi utan att ge platserna namn, vi är på väg någon annanstans.

Det finns barn som varit i Thailand men inte på picknick i närmaste skog.

Förr var människor mer hänvisade till sin närmiljö. Det var ingen idyll, livet var strävsamt och hårt.

Men man skapade sin värld, gav den namn. Under 1800-talets sista decennier ökade befolkningen explosionsartat längs Norrlands-kusten. Sågverkssamhällena byggdes i rasande fart. Folk kom flyttande från hela Sverige, Norge och Finland. Snabbt skapade de normer och uttryck, söndagsvanor och musikkapell, festtraditioner och potatisland. De skapade en värld som blev så full av liv att människor fortfarande talar om den med saknad, trots att den var ofattbart slitsam.

Evert Taube skapade den svenska sommaren.

Hör bränningarna mot stranden, känn syrëndoftan.

När du hör det här är det inte sommar ännu.

Känn dofterna du har runt dig just nu, är det kaffe, snösmältning från ett öppet fönster, sängklädernas doft av tvättmedel ...

Bibeln berättar att Gud kallar dig att namnge tillvaron, vårda den och bruka den.

Med orden kommer en förunderlig rikedom; gullviva, mandelblom, kattfot, förgätmigej ... längtan, och Gud.